

Kort haar en ruwe handen

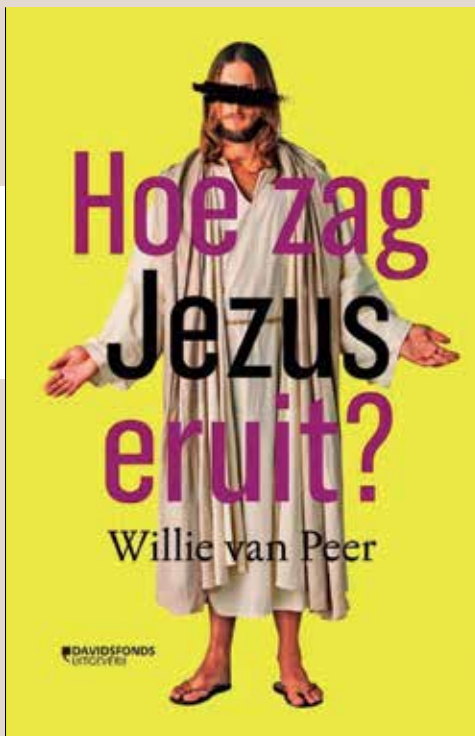
Hoe zag Jezus eruit?

Willie van Peer (Davidsfonds, Antwerpen 2020), 192 blz., € 17,50

Tijdens een schoolkamp in het mooie Zuid-Limburg vroeg een brugklasleerling naar een docent van wie hij de naam niet wist. ‘Die meneer die op Jezus lijkt!’ Hilariteit alom. Inderdaad was er een collega mee die met het haar tot over de schouders en een lange baard een *lookalike* van Jezus was, zoals we hem van afbeeldingen kennen. Volgens Willie van Peer (filoloog en tekst- en literatuurwetenschapper) klopt er van de standaardvoorstellingen van Jezus weinig. In *Hoe zag Jezus eruit?* wil hij met citaten, voorbeelden, analyses en conclusies aantonen dat zo ongeveer alle uitgebeelde lichaams- en gezichtskenmerken van Jezus uit de lucht zijn gegrepen. Allereerst gelooft hij niet in het lange haar. Zo draagt Jezus een kort kapsel op de allervroegste voorstellingen, op fresco’s van rond het jaar 235 in de stad Dura Europos in Syrië. Ook staat er in een van de brieven van Paulus: ‘Leert de natuur zelf u niet, dat het voor een man oneer is het haar lang te dragen (...)’.

‘De mens is niet geschapen naar het beeld van God, zoals in de Bijbel staat; God is geschapen naar het beeld van de mens’

Over wel of geen baard twijfelt hij. Weliswaar ontbreekt op bovengenoemde muurschilderingen de baard, maar een zoektocht in de Bijbel levert teksten op die elkaar tegenspreken. Enige uitsluitel geven de zogenaamde Capta-munten, die door keizer Vespasianus na de verovering en

verwoesting van Jeruzalem in het jaar 70 zijn geslagen. Op één zijde daarvan heeft een Joodse figuur duidelijk zichtbaar een baard. Van Peer concludeert dan ook dat Jezus er wellicht een heeft gedragen. Bovendien zwierf hij in landelijke streken rond, waar hij weinig gelegenheid zal hebben gehad om zich te scheren.

Na het midden van de derde eeuw neemt het aantal afbeeldingen van Jezus aanzienlijk toe. In het Westen worden ze vooral gekenmerkt door wat de auteur ‘een gebrek aan preutsheden’ noemt. Een mozaïek in Ravenna bijvoorbeeld toont Jezus als naakte jongeling, die met ‘een lichte aanzet van borsten’ ook androgyn kan zijn. In de Byzantijnse kerk daarentegen overheerst het beeld van Jezus als *pantocrator*, heerser over de wereld. Verder laat de invloed van de antieke cultuur zich overal gelden. Rond de vijfde eeuw ontstaat in de westerse iconografie het typische beeld van Jezus, dus met zowel baard als lang haar.

Jezus komt op talloze schilderijen veelal als ‘zachtaardig’ en ‘gevoelvol’ over. Maar, vraagt de auteur zich af, was Jezus wel echt iemand ‘die geen vlieg kwaad zou doen’? Hij denkt er het zijne over. Op het tempelplein in Jeruzalem bijvoorbeeld joeg hij de kopers en verkopers weg, wierp hij

tafels en stoelen omver en duldde hij er vervolgens geen enkele commerciële activiteit meer. En er zijn nog meer passages in de evangelies, waarin sprake is van ‘zijn onstuimige optreden’.

Ook zet de auteur een groot vraagteken bij de mooie handen en sierlijke vingers van Jezus op bijna alle voorstellingen. Ze kunnen, beweert hij, niet anders dan ruw zijn geweest in plaats van glad. Jezus was de zoon van een timmerman (en wie weet bouwvakker) en het vak van zijn vader zal, alvorens hij er met zijn discipelen op uit trok, hoogstwaarschijnlijk ook het zijne zijn geweest. Rest nog de blauwe ogen en de blanke huid. ‘Op zijn minst merkwaardig,’ aldus de schrijver. Jezus is immers geboren in Palestina en leefde in het Midden-Oosten. Volgens de wetten van Mendel kan het bijna niet anders dan dat hij donker getint was, met dito kleur ogen. Wil je weten, schrijft Van Peer, hoe Jezus er in werkelijkheid heeft uitgezien, dan dien je naar de daklozen in onze steden te kijken: ‘Ongewassen, ongekamd, gehavend, hongerig, niet wetend wat de dag van morgen of zelfs de nacht zal brengen.’ Het stereotiepe beeld van Jezus is dan ook vanuit een ‘wensdroom’ gemaakt, vervolgt hij. De mens is niet geschapen naar het beeld van God, zoals in de Bijbel staat geschreven, maar God is geschapen naar het beeld van de mens. Ten slotte is het ook nog maar de vraag of Jezus werkelijk de mooie en knappe verschijning was die altijd wordt afgebeeld. In apocriefe geschriften wordt hij zelfs ‘klein’, ‘lelijk’, ‘kaalhoofdig’ en ‘onaantrekkelijk’ genoemd.

Na een beschouwing over onder meer de christenvervolgingen en de catacomben in Rome, het kleed van Edessa en de lijkwade van Turijn sluit Van Peer zijn intrigerende essay af met een reconstructie van de hoofdpersoon. Daarvoor heeft hij dankbaar gebruikgemaakt van computerprogramma’s uit de forensische antropologie en archeologie. Misschien spijtig voor mijn zeer gewaardeerde ex-collega, maar hij lijkt in de verste verte niet op Jezus.

Gert Moleman ■